

UCHWAŁA NR 2743/25
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

z dnia 3 września 2025 roku

w sprawie przyjęcia „Polityki zwalczania nadużyć finansowych i przeciwdziałania zjawiskom korupcji, w tym konfliktu interesów w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027”

Na podstawie art. 72 ust. 1 lit. b i art. 74 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE. L 231 z 30.06.2021 r., str. 159, z późn. zm.) oraz art. 41 ust. 2 pkt 4 i 4a ustawy o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 566) uchwala się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Politykę zwalczania nadużyć finansowych i przeciwdziałania zjawiskom korupcji, w tym konfliktu interesów w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027”, stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
RENATA JANIK

(dokument podpisano elektronicznie)

Fundusze Europejskie
dla Świętokrzyskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY NR 2743/25
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
z dnia 3 września 2025 roku

**POLITYKA ZWALCZANIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH
I PRZECIWDZIAŁANIA ZJAWISKOM KORUPCJI,
W TYM KONFLIKTU INTERESÓW
W RAMACH PROGRAMU REGIONALNEGO
FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 2021-2027**

Wersja 2.

Spis treści

1.	WSTĘP	3
2.	SŁOWNIK	4
3.	PODSTAWY PRAWNE	5
4.	DEFINICJE	8
5.	ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZARZĄDZANIE RYZYKIEM NADUŻYĆ FINANSOWYCH	11
6.	OBSZARY WRAŻLIWE NA WYSTĄPIENIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI	11
7.	ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE WYSTĘPOWANIU NADUŻYĆ FINANSOWYCH	12
7.1.	ELEMENTY SYSTEMU ZAPOBIEGANIA WYSTĘPOWANIU NADUŻYĆ FINANSOWYCH	12
7.2.	ZASADY OBOWIĄZUJĄCE W FEŚ 2021-2027	13
8.	NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE NADUŻYCIA FINANSOWE W WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW UNIJNYCH	15
8.1	FAŁSZERSTWO DOKUMENTÓW	15
8.2	KORUPCJA	17
8.3	ZMOWY PRZETARGOWE	19
8.4	KONFLIKT INTERESÓW	22
9.	PROCEDURA IDENTYFIKACJI I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM WYSTĄPIENIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH	27
9.1	ZESPÓŁ DS. OCENY RYZYKA	27
9.2	ZASADY PRZEPROWADZANIA OCENY RYZYKA	28
10.	WYKRYWANIE NADUŻYĆ W SYSTEMIE WDRAŻANIA FEŚ 2021-2027	29
10.1	FAŁSZERSTWO DOKUMENTÓW	29
10.2	KORUPCJA	30
10.3	ZMOWY PRZETARGOWE	31
10.4	KONFLIKT INTERESÓW	31
10.5	NADUŻYCIA FINANSOWE	32
11.	MECHANIZMY ZGŁASZANIA INFORMACJI O NADUŻYCIACH I NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH	32
11.1	ŹRÓDŁA INFORMACJI O NADUŻYCIACH	32
11.2	PRZEKAZYWANIE INFORMACJI O PODEJRZENIU NADUŻYCIA	35
12.	PROCEDURA O CHARAKTERZE INFORMACYJNYM W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA NADUŻYCIOM I KORUPCJI NA POZIOMIE IZ FEŚ, IP WUP ORAZ BENEFICJENTÓW	37
13.	MECHANIZMY OGRANICZAJĄCE RYZYKO W SYTUACJI UBIEGANIA SIĘ O DOFINANSOWANIE W INSTYTUCJI PRZEZ JEJ PRACOWNIKÓW, CZŁONKÓW ICH RODZIN ORAZ PODMIOTY POWIĄZANE Z NIMI OSOBOWO I KAPITAŁOWO	40

1. WSTĘP

Zgodnie z art. 72 ust. 1 lit. b) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 231, str. 159 z późn. zm.) (zwanego dalej: rozporządzeniem ogólnym), instytucja zarządzająca odpowiada za zarządzanie programem z myślą o osiągnięciu celów programu, w szczególności poprzez wykonywanie zadań związanych z zarządzaniem programem, zgodnie z art. 74. Jak wynika z art. 74 ust. 1 lit. c) rozporządzenia ogólnego, instytucja zarządzająca programem zobowiązana jest do wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków, i procedur zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniających stwierdzone ryzyka. Ponadto, w myśl art. 69 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapewnienie zgodności z prawem i prawidłowości wydatków ujętych w zestawieniach wydatków przedkładanych Komisji i podejmowanie wszystkich niezbędnych działań mających na celu zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie, a także sporządzanie sprawozdań na ten temat.

Dodatkowo zgodnie z rozdziałem 11 w związku z rozdziałem 2 pkt 13 Wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczących kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021–2027 (MFiPR/2021-2027/6(1) z dn. 26.10.2022 r.), instytucja zarządzająca jest zobowiązana do opracowania efektywnego systemu przeciwdziałania korupcji i zapobiegania nadużyciom w projektach współfinansowanych z funduszy unijnych, w tym konfliktom interesów, biorąc jednocześnie pod uwagę zapewnienie jego zgodności z właściwymi wytycznymi KE. Mając powyższe na uwadze, niniejszy dokument został opracowany zgodnie z m.in. Wytycznymi Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy organów zarządzających programami w sprawie oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-0021-00-16/06/2014), Wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi krajowych strategii zwalczania nadużyć finansowych z 13 grudnia 2016 r. (Ares (2016)6943965) oraz Wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi unikania konfliktów interesów i zarządzania takimi konfliktami na podstawie rozporządzenia finansowego z dnia 9 kwietnia 2021 r. (2021/C 121/01).

Głównym celem niniejszego dokumentu jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem korupcji i nadużyć finansowych, w tym konfliktu interesów w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, oraz

wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez wszystkie Departamenty/ równorzędne departamentom komórki organizacyjne zaangażowane w szeroko rozumianą realizację zadań w ramach zarządzania i wdrażania FEŚ 2021-2027, a także promowanie kultury organizacyjnej opartej na wartościach etycznych.

Instytucja Zarządzająca programem regionalnym Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 zobowiązuje się do:

- a) utrzymania wysokich standardów prawnych, etycznych i moralnych,
- b) przestrzegania zasad prawości, obiektywności, odpowiedzialności i uczciwości, podczas wdrażania i zarządzania programem regionalnym FEŚ.

Instytucja Zarządzająca programem regionalnym FEŚ realizuje swoje zadania w taki sposób, aby być postrzegana jako instytucja przeciwna przejawom nadużyć finansowych i korupcji w prowadzeniu swojej działalności. Niniejsze oznacza, iż IZ regionalnym programem FEŚ, kieruje się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych i pracowników, jak również zachowań beneficjentów.

Polityka jest kierowana do wszystkich pracowników IZ programem regionalnym FEŚ oraz IP WUP, bez względu na zajmowane stanowisko, pełnione funkcje, charakter zawartej umowy, rodzaj, wymiar oraz miejsce wykonywania powierzonych zadań oraz do podmiotów zaangażowanych w realizację projektów w ramach programu regionalnego FEŚ.

Informacje dotyczące zapobiegania i postępowania w sytuacjach wystąpienia korupcji i nadużyć finansowych, w tym konfliktu interesów w ramach programu regionalnego FEŚ podawane są do publicznej wiadomości w celu przedstawienia stanowiska IZ programu regionalnego FEŚ w tym zakresie, przestrzegania norm zawartych w niniejszym dokumencie oraz propagowania kultury zniechęcającej do nieuczciwych zachowań.

2. SŁOWNIK

- **ABW** – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- **Beneficjent** – na potrzeby niniejszego dokumentu pod pojęciem beneficjenta rozumie się zarówno beneficjentów wiodących, jak i partnerów projektów,
- **CBA** – Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- **EFRR** – Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w UMWŚ,
- **EFS** – Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w UMWŚ,
- **RR** – Departament Rozwoju Regionalnego w UMWŚ,
- **OK** – Departament Organizacyjny i Kadr w UMWŚ,
- **BF** – Departament Budżetu i Finansów w UMWŚ,

- **FES** – program regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027,
- **Instytucje FES** – Instytucja Zarządzająca oraz Instytucja Pośrednicząca programu FES 2021-2027,
- **IP WUP** - Instytucja Pośrednicząca FES 2021-2027, której zadania realizowane są przez Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach,
- **IZ FES** - Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, pełniący rolę Instytucji Zarządzającej programem Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027, jako instytucja, o której mowa w art. 71 rozporządzenia ogólnego,
- **KE** – Komisja Europejska,
- **MF** – Ministerstwo Finansów,
- **MFIPR** – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej,
- **NIK** – Najwyższa Izba Kontroli,
- **OECD**- Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju,
- **OLAF** – Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych,
- **IKON** – Procedura Szefa KAS pn. „Informowanie KE o nieprawidłowościach stwierdzonych przy wdrażaniu funduszy Unii Europejskiej”,
- **SWZ** – Specyfikacja Warunków Zamówienia oraz opis potrzeb i wymagań,
- **UMWŚ** – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach,
- **UOKiK** - Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

3. PODSTAWY PRAWNE

Uregulowania zawarte w niniejszym dokumencie wynikają w szczególności z ustawodawstwa unijnego, krajowego, wytycznych KE oraz Ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, m.in. z:

1. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Część szósta, Tytuł II, Rozdział 6: Zwalczanie nadużyć finansowych, art. 325);
2. Rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. U. UE L 312 z dnia 23 grudnia 1995 r., s.1);
3. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczącego dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady, i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz. U. UE L 248 z dnia 18 września 2013 r., s. 1);

4. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2020/2223 z dnia 23 grudnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie (UE, Euratom) nr 883/2013 w odniesieniu do współpracy z Prokuraturą Europejską i skuteczności dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (Dz. U. UE. L. z 2020 r. Nr 437, str. 49);
5. Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 25 maja 1999 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Wspólnot Europejskich dotyczącego dochodzeń wewnętrznych prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. U. UE L 136 z dnia 31 maja 1999 r., s. 15-19);
6. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. U. UE. L. z 2021 r. Nr 231, str. 159 z późn. zm.), zwanego dalej **Rozporządzeniem Ogólnym**;
7. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L 231 z 30.6.2021r., str. 60);
8. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. U. UE. L. 2021.231.21);
9. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 2024/2509 z dnia 23.09.2024 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (wersja przekształcona) (Dz. Urz. UE L 2024.2509) zwanego dalej **Rozporządzeniem Finansowym**;
10. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016 r., str. 1 ze zm.), zwanego dalej **RODO**;
11. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz. Urz. UE L 305 z 26.11.2019 r. str. 17), tzw. **dyrektywy o sygnalistach** lub **dyrektywy o ochronie sygnalistów**;
12. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 roku w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz. Urz. UE L 198 z 28.07.2017, str. 29), zwanej dalej **Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371**;

13. Decyzji Komisji z dnia 28 kwietnia 1999 r. ustanawiającej Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. Urz. UE L 136 z 30.05.1999 r., str. 20 ze zm.);
14. Wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących unikania konfliktów interesów i zarządzania takimi konfliktami na podstawie rozporządzenia finansowego (2021/C 121/01), zwanych dalej **Wytycznymi dot. konfliktu interesów**;
15. Wytycznych Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy organów zarządzających programami w sprawie oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-0021-00-16/06/2014), zwanych dalej **Wytycznymi KE w zakresie oceny ryzyka nadużyć finansowych**;
16. Wytycznych dotyczących krajowych strategii zwalczania nadużyć finansowych w zakresie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (Guidelines for national anti-fraud strategies for European Structural and Investment Funds (ESIF);
17. Dyrektywy 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz.U. UE L 2014.94 s. 65), zwanej dalej **Dyrektywą w sprawie zamówień publicznych**;
18. Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079) zwanej dalej **ustawą wdrożeniową**;
19. Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 572), zwanej dalej **Kpa**;
20. Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t. j. Dz. U. z 2025 r., poz. 46), zwanej dalej **Kpk**;
21. Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t. j. Dz. U. 2024 r., poz. 1530 z późn. zm.);
22. Ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 104 z późn. zm.);
23. Ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2024 r., poz. 1616 z późn. zm.), zwanej dalej **ustawą antymonopolową**;
24. Ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2022 r., poz. 1233 z późn. zm.);
25. Ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 z późn. zm.), zwanej dalej **ustawą Pzp**;
26. Ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2025 r., poz. 902);
27. Ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2025 r., poz. 712 z późn. zm.);
28. Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2024 r., poz. 1135) zwanej dalej **ustawą o pracownikach samorządowych**;

29. Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781 z późn. zm.);
30. Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 lipca 2025 r. w sprawie rejestru podmiotów wykluczonych z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich (Dz.U. z 2025 r. poz. 966);
31. Wytycznych dotyczących sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027;
32. Wytycznych dotyczących kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021–2027;
33. Wytycznych antykorupcyjnych dla administracji publicznej w zakresie jednolitych rozwiązań instytucjonalnych oraz zasad postępowania dla urzędników i osób należących do grupy PTEF, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Warszawa 2020.;
34. Publikacji Centralnego Biura Antykorupcyjnego pn. „Przewidywane zagrożenia korupcyjne w Polsce”, Warszawa 2013 r.

4. DEFINICJE

4.1 Nieprawidłowość

Zgodnie z art. 2 pkt 31 rozporządzenia ogólnego – nieprawidłowość oznacza każde naruszenie mającego zastosowanie prawa, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie go nieuzasadnionym wydatkiem.

4.2 Nadużycie finansowe

Zgodnie z art. 3 ust. 2 lit. a) i b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 oznacza:

- a) w odniesieniu do wydatków niezwiązanych z zamówieniami publicznymi – działanie lub zaniechanie odnoszące się do:
 - wykorzystywania lub przedstawiania nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, skutkującego sprzeniewierzeniem lub bezprawnym zatrzymaniem środków finansowych lub aktywów z budżetu Unii lub z budżetów, którymi Unia zarządza lub którymi zarządza się w jej imieniu;
 - nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, z tym samym skutkiem; lub
 - niewłaściwego wykorzystania takich środków finansowych lub aktywów do celów innych niż te, na które pierwotnie zostały przyznane;
- b) w odniesieniu do wydatków związanych z zamówieniami publicznymi, co najmniej w przypadkach, w których dopuszczono się ich w celu uzyskania przez sprawcę lub inną osobę bezprawnych korzyści powodujących stratę w interesach finansowych Unii – działanie lub zaniechanie odnoszące się do:

- wykorzystywania lub przedstawiania nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, skutkującego sprzeniewierzeniem lub bezprawnym zatrzymaniem środków finansowych lub aktywów z budżetu Unii lub z budżetów, którymi Unia zarządza lub którymi zarządza się w jej imieniu;
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, z tym samym skutkiem;
- niewłaściwego wykorzystania takich środków finansowych lub aktywów do celów innych niż te, na które pierwotnie zostały przyznane, ze szkodą dla interesów finansowych Unii.

4.3 Zmowa przetargowa

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy antymonopolowej zmowa przetargowa to porozumienie, którego celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym.

4.4 Konflikt interesów

Zgodnie z artykułem 61 ust. 3 rozporządzenia finansowego: „konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, (...) jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne bezpośrednio lub pośrednio interesy osobiste”. Dodatkowo zgodnie z art. 24 Dyrektywy w sprawie zamówień publicznych pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członkowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

4.5 Korupcja

Komisja Europejska stosuje szeroką definicję korupcji, według której korupcja to nadużycie stanowiska (publicznego) dla korzyści prywatnych. Płatności o charakterze korupcyjnym ułatwiają wiele innych rodzajów nadużyć finansowych, takich jak wystawianie fałszywych faktur, fikcyjne wydatki lub nieprzestrzeganie specyfikacji zamówienia. Najpowszechniejszą formą korupcji są łapówki lub inne korzyści; odbiorca (korupcja bierna) zgadza się przyjąć łapówkę od dawcy (korupcja czynna) w zamian za przysługę.

4.6 Fałszerstwo dokumentów

Polega na przerobieniu, podrobieniu lub użyciu sfałszowanego dokumentu lub jest to urzędowe poświadczenie nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu.

4.7 Beneficjent

Zgodnie z art. 2 pkt. 9 rozporządzenia ogólnego beneficjent to:

- a) podmiot publiczny lub prywatny, podmiot mający osobowość prawną lub niemający osobowości prawnej lub osobę fizyczną, odpowiedzialne za inicjowanie operacji lub inicjowanie i wdrażanie operacji;
- b) w kontekście partnerstw publiczno-prywatnych ("PPP") - podmiot publiczny inicjujący operację PPP lub partnera prywatnego wybranego do jej wdrażania;
- c) w kontekście programów pomocy państwa - przedsiębiorstwo, które otrzymuje pomoc;
- d) w kontekście pomocy de minimis udzielanej zgodnie z rozporządzeniami Komisji (UE) nr 1407/2013 ⁽³⁷⁾ lub (UE) nr 717/2014 ⁽³⁸⁾ państwo członkowskie może zdecydować, że beneficjentem do celów niniejszego rozporządzenia jest podmiot udzielający pomocy, w przypadku, gdy jest on odpowiedzialny za inicjowanie operacji lub za inicjowanie i wdrażanie operacji;
- e) w kontekście instrumentów finansowych - podmiot, który wdraża fundusz powierniczy, lub jeżeli nie istnieje struktura z funduszem powierniczym, podmiot wdrażający fundusz szczegółowy, lub jeżeli instytucja zarządzająca zarządza instrumentem finansowym - instytucję zarządzającą.

4.8 Wnioskodawca

Podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 34 ustawy wdrożeniowej tj. podmiot, który złożył wniosek o dofinansowanie projektu.

⁽³⁷⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz.U. L 352 z 24.12.2013, s. 1).

⁽³⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 717/2014 z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis w sektorze rybołówstwa i akwakultury (Dz.U. L 190 z 28.6.2014, s. 45).

5. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZARZĄDZANIE RYZYKIEM NADUŻYĆ FINANSOWYCH

Za bieżące zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i/lub przeciwdziałania korupcji odpowiadają Dyrektorzy poszczególnych Departamentów zgodnie z oceną ryzyka nadużyć finansowych. W szczególności odpowiadają oni za:

- a) funkcjonowanie odpowiedniego systemu kontroli wewnętrznej w obszarze podlegającym ich kompetencjom;
- b) zapobieganie nadużyciom finansowym i ich wykrywanie;
- c) należyta staranność i wdrożenie środków ostrożnościowych w razie podejrzenia nadużycia finansowego;
- d) podejmowanie działań naprawczych, w tym nakładanie kar administracyjnych w stosownych przypadkach.

IZ FEŚ 2021-2027 powołuje **Zespół ds. oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych**. Zespół odpowiada za przeprowadzenie analizy ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych i/lub korupcji oraz regularny ich przegląd, stworzenie skutecznej strategii zwalczania nadużyć finansowych i jej aktualizacji.

6. OBSZARY WRAŻLIWE NA WYSTĄPIENIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu i zarządzaniu funduszami UE, IZ FEŚ 2021-2027 wskazuje poniżej następujące obszary wrażliwe na wystąpienie nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych:

- a) zamówienia publiczne, w tym w szczególności niezastosowanie ustawy Prawo zamówień publicznych, zastosowanie niewłaściwego trybu zamówienia publicznego (stosowanie trybów niekonkurencyjnych), niedochowanie warunków związanych z udzieleniem zamówienia publicznego, wpływanie na wybór preferowanego wykonawcy, np. błędne ogłoszenie lub brak publikacji ogłoszenia o zamówieniu (brak publikacji ogłoszenia o zmianie warunków zamówienia), nierówne traktowanie wykonawców (żądanie dokumentów, który nie były niezbędne do przeprowadzenia postępowania), nieuprawnione zmiany istotnych warunków umowy z wykonawcą;
- b) przyznanie dofinansowania nieuprawnionemu beneficjentowi, w szczególności wskutek przedstawienia przez beneficjenta fałszywych dokumentów lub oświadczeń;
- c) refundacja wydatków niekwalifikowalnych, w tym w szczególności: podwójne sfinansowanie tego samego wydatku, zrefundowanie wydatku podlegającego finansowaniu w ramach innego programu współfinansowanego ze środków publicznych, wydatków niezwiązanych z realizowanym projektem, wydatków

nieuzasadnionych (związanych z realizowanym projektem, lecz zbędnych), wydatków zawyżonych, nieuwzględnienie przychodów uzyskiwanych przez beneficjenta w związku z realizowanym projektem;

- d) przedstawianie we wniosku o płatność niekompletnej, nieprawidłowej lub sfałszowanej dokumentacji potwierdzającej poniesienie wydatków;
- e) brak realizacji przez beneficjenta działań przewidzianych w projekcie;
- f) realizacja projektu niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, np. realizacja przedsięwzięcia bez pozwoleń (decyzji) wymaganych przepisami prawa budowlanego.
- g) występowanie konfliktu interesów.

Uznano, iż procesy szczególnie narażone na występowanie ryzyk (w tym nadużyć finansowych i korupcji) dotyczą:

- a) oceny wniosków o dofinansowanie projektów;
- b) ponownej oceny wniosków o dofinansowanie projektów;
- c) realizacji projektu, w szczególności w kontekście wprowadzania zmian w projekcie;
- d) weryfikacji wniosków o płatność;
- e) przeprowadzania kontroli u beneficjentów;
- f) wydawania decyzji administracyjnych;
- g) przeprowadzenia zamówień publicznych.

7. ŚRODKI ZAPOBIEGAJĄCE WYSTĘPOWANIU NADUŻYĆ FINANSOWYCH

Zgodnie z art. 74 rozporządzenia ogólnego IZ FEŚ 2021-2027 przyjęła system zarządzania i kontroli zapewniający zapobieganie, wykrywanie i korygowanie przypadków nadużyć finansowych oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych w związku z popełnieniem nadużyć finansowych.

7.1. ELEMENTY SYSTEMU ZAPOBIEGANIA WYSTĘPOWANIU NADUŻYĆ FINANSOWYCH

Dążąc do skutecznego rozwiązania problemu nadużyć finansowych w realizacji FEŚ 2021-2027, IZ FEŚ 2021-2027 wprowadziła uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych.

W skład systemu wchodzi podstawowe procesy wzajemnie zależne od siebie, tj.:

1. zapobieganie wystąpieniu korupcji i nadużyć finansowych,

2. wykrywanie i zgłaszanie podejrzeń korupcji i nadużyć finansowych,
3. raportowanie i korygowanie.

System ten opiera się na:

- a) budowaniu kultury etyki,
- b) jasnym i przejrzystym podziale obowiązków,
- c) analizie ryzyka jako podstawowym mechanizmie ochrony przed nadużyciami,
- d) szkoleniu i podnoszeniu świadomości,
- e) kontrolach,
- f) procesie identyfikacji i zgłaszania nieprawidłowości,
- g) procesie odzyskiwania nieprawidłowo wydanych kwot,
- h) mechanizmie przeciwdziałania wystąpieniu przypadków konfliktu interesów.

7.2. ZASADY OBOWIĄZUJĄCE W FEŚ 2021-2027

Dla w/w procesów szczególnie wrażliwych na wystąpienie nieprawidłowości, w tym nadużyć finansowych przewidziano środki zapobiegawcze, polegające na stosowaniu niżej wymienionych zasad:

- a) **Zasada przejrzystości** – przejrzystość działań zapewnia jednoznacznie określony podział obowiązków w zakresie organizowania systemu zarządzania i kontroli w ramach realizacji FEŚ 2021-2027. Realizowana jest poprzez czytelne procedury postępowania, ujęte w formie instrukcji wykonawczych tych instytucji, które zapobiegają problemom interpretacji przepisów zarówno przez urzędników, jak i beneficjentów. Informacje powinny być gromadzone w taki sposób, żeby umożliwić audyt i regularną ich analizę na potrzeby zapobiegania nadużyciom finansowym i ich zwalczania, zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony danych osobowych;
- b) **Zasada dostępu do informacji** – zgodnie z tą zasadą IZ FEŚ 2021-2027 dba o to, by obywatele mieli możliwość łatwego dostępu do informacji dotyczących zarządzania środkami unijnymi np. za pomocą strony internetowej czy Lokalnych Punktów Informacyjnych;
- c) **Zasada promowania kultury etycznej** – funkcjonowanie jednoznacznie sformułowanego kodeksu etycznego wyznaczającego zasady postępowania pracowników IZ FEŚ 2021-2027 oraz zobowiązującego pracowników do przestrzegania norm prawnych, etycznych i moralnych w nim zawartych. Przestrzeganie najwyższych norm etycznego postępowania i uczciwości we wszystkich procesach jest jednym z kluczowych elementów tworzenia wiarygodnego wizerunku funduszy europejskich. Kluczowym elementem jest również szkolenie pracowników zaangażowanych we wdrażanie FEŚ 2021-2027 w powyższej tematyce. Działania te wpływają na zwiększenie ich świadomości, promowanie etycznych postaw oraz ułatwiają ich identyfikację i reakcję na przypadki nieetycznych zachowań;

- d) **Zasada „dwóch par oczu”** – zgodnie z którą czynności przeprowadzane są przez co najmniej dwóch pracowników. Zasada ta ma zastosowanie do procesów szczególnie narażonych na wystąpienie ryzyka nadużyć finansowych i na podstawie procedur określonych w IZ FEŚ. Jest to narzędzie wspierające przejrzystość działania administracji samorządowej;
- e) **Zasada bezstronności** – pracownicy IZ FEŚ 2021-2027 pozostają bezstronni i obiektywni przy wykonywaniu powierzonych zadań oraz nie kierują się interesem własnym bądź bliskich im osób i nie ulegają wpływom innych osób. Zasada ta koresponduje z art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 560), który zakłada bezstronność urzędnika samorządowego w wykonywaniu obowiązków.
- f) **Zasada rzetelności** – która oznacza, iż czynności realizowane są zgodnie z obowiązującymi w danym obszarze kryteriami / wymogami.
- g) **Zasada informowania przełożonego** – wszyscy pracownicy IZ FEŚ 2021-2027 na każdym etapie wdrażania FEŚ 2021-2027 informują przełożonego lub inną osobę z kierownictwa o wszelkich zauważonych nieprawidłowościach lub podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego i korupcji, jak również o potencjalnych i realnych konfliktach interesów oraz innych okolicznościach, które mogą wpływać na przestrzeganie przez tych pracowników zasady bezstronności;
- h) **Zasada pisemności** – celem zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony prawnej pracownikom IZ FEŚ 2021-2027, jak również w celu zapewnienia odpowiedniej ścieżki audytu, całość postępowania dotyczącego przypadku podejrzenia nadużycia finansowego każdorazowo prowadzona jest z zachowaniem formy pisemnej lub z wykorzystaniem poczty elektronicznej;
- i) **Zasada współpracy** – w ramach prowadzonej polityki przeciwdziałania nadużyciom finansowym i korupcji IZ FEŚ 2021-2027 współpracuje poprzez wymianę informacji i doświadczeń ze służbami dochodzeniowo-śledczymi, takimi jak: Prokuratura, Policja, CBA, ABW oraz służbami skarbowymi. Współpraca umożliwia m.in. podjęcie decyzji, które działania są najwłaściwsze dla zagwarantowania skuteczności postępowania w danej sprawie. Zasada odnosi się także do współpracy pomiędzy IZ FEŚ 2021-2027 a organami UE;
- j) **Zasada ochrony informacji** – informacje na temat nieprawidłowości zawarte w raportach/zestawieniach podlegają ochronie ze względu na umieszczone w nich dane osobowe oraz szczegółowe opisy praktyk prowadzących do wystąpienia nieprawidłowości. IZ FEŚ 2021-2027 zapewnia również ochronę danych osobowych osób informujących o przypadkach podejrzenia nadużycia finansowego;
- k) **Zasada wykluczenia** z kontrolowania realizacji projektu przez osoby, które brały udział w wyborze projektu, lub które weryfikują wnioski o płatność projektu w zakresie finansowym i merytorycznym oraz w zakresie realizacji zamówienia publicznego w przypadku np. wystąpienia konfliktu interesów bądź zaistnienia przesłanek mogących wpływać na powstanie konfliktu interesów;

- l) Zasady ujęte w wytycznych w zakresie wyborów projektów;
- m) Zasady określone w art. 24 § 1 i 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

8. NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJĄCE NADUŻYCIA FINANSOWE W WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW UNIJNYCH

Częścią efektywnego mechanizmu systemu przeciwdziałania nadużyciom finansowym i korupcji jest wiedza, jaką powinni posiadać wszyscy pracownicy IZ FEŚ 2021-2027. Zamieszczone poniżej wymienione nadużycia finansowe nie stanowią zamkniętego katalogu, ponieważ przez cały okres wdrażania FEŚ 2021-2027 mogą powstać nowe praktyki i metody przestępstw, które spełniają definicję nadużycia finansowego.

8.1 FAŁSZERSTWO DOKUMENTÓW

Do przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów zaliczyć można zarówno fałszerstwo materialne i intelektualne.

Fałszerstwo materialne, zgodnie z art. 270 Kk., jest przestępstwem dotyczącym każdej osoby i polega na przerobieniu, podrobieniu lub użyciu sfałszowanego dokumentu. Opisywane przestępstwo może więc występować w trzech postaciach, tj.:

- a) **podrobienie dokumentu** polega na sporządzeniu dokumentu na nowo wraz ze stworzeniem pozoru, że dany dokument jest autentyczny. Najbardziej popularnym przykładem podrobienia dokumentu jest sfałszowanie podpisu na dokumencie. Podrobienie podpisu innej osoby - nawet za jej zgodą - także wyczerpuje znamiona popełnienia przestępstwa wskazane w art. 270 Kk.;
- b) **przerobienie dokumentu** oznacza dokonanie zmian w tekście już istniejącego dokumentu i uczynieniu go w ten sposób nieprawdziwym. Za przykłady popełnienia tego typu przestępstwa należy wskazać przede wszystkim wszelkiego rodzaju dopiski lub usuwanie fragmentów tekstu, wywabienia, wymazania, przekreślenia itp.;
- c) **użycie sfałszowanego dokumentu jako autentycznego** jest rozumiane jako jego przedłożenie osobie uprawnionej np. podczas kontroli realizacji projektu, zrealizowanie na jego podstawie świadczenia, np. poprzez wypłatę środków refundacyjnych czy też przeniesienia własności oraz jego przedstawienie organowi prowadzącemu postępowanie dowodowe.

Podrobienie lub przerobienie dokumentu nie odnosi się do dokumentu jako całości – może dotyczyć wyłącznie jego fragmentu. Przestępstwo to nie dotyczy również sposobu, w jaki zostało dokonane fałszerstwo, poziomu zafałszowania czy też umiejętności fałszującego, lecz jedynie samego stwierdzenia faktu sfałszowania dokumentu.

Falszerstwo intelektualne, zgodnie art. 271 Kk. jest to przestępstwo dokonane przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu polegające na poświadczeniu w nim nieprawdy, co do okoliczności mającej znaczenie prawne.

Poświadczenie nieprawdy może polegać m.in. na potwierdzeniu okoliczności, które nie miały miejsca, na ich przeinaczeniu albo na zatajeniu. Warunkiem pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej za falszerstwo intelektualne jest wykazanie, że osoba poświadczająca nieprawdę miała świadomość faktu poświadczania nieprawdy. Popełnienie błędu, nawet rażącego, nie daje podstaw do ukarania na podstawie art. 271 Kk. Działanie takie może skutkować odpowiedzialnością karną z tytułu niedopełnienia obowiązków (na podstawie art. 231 Kk.) lub odpowiedzialnością dyscyplinarną za naruszenie obowiązków pracowniczych.

Przerabianie może dotyczyć wszystkich rodzajów dokumentów przekazywanych przez beneficjentów w celu uzyskania dotacji, wzięcia udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego lub uzyskania zwrotu poniesionych wydatków: umów, dokumentów tożsamości, życiorysów, gwarancji bankowych, bilansów, faktur (papierowych lub elektronicznych), sprawozdań, arkuszy ewidencji czasu pracy, list obecności, stron internetowych oraz innych dokumentów.

Naruszenia związane z fałszowaniem dokumentów mogą przybierać różne formy m.in.:

- a) wytworzenia oraz przedstawienia przez wnioskodawcę albo beneficjenta dokumentów poświadczających nieprawdę w zakresie spełniania wymogów w zakresie zamieszczania ogłoszeń o planowanych przetargach w prasie lub internecie;
- b) poświadczenia nieprawdy w krótkich odstępach czasu z góry powziętym zamiarem w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, polegające na prowadzeniu dokumentacji w stosunku do prac, które nie miały miejsca, a następnie wystawienia na ich podstawie faktur VAT;
- c) przerobienia dokumentów umożliwiających ocenę spełniania przez projekt kryteriów wyboru projektów i posłużenie się nimi jako autentycznymi;
- d) poświadczenia nieprawdy przez inżyniera kontraktu/inspektora nadzoru, co do okoliczności mającej znaczenie prawne;
- e) poświadczenia nieprawdy w dzienniku budowy, przerobienie dziennika i posługiwanie się nim;
- f) przedstawienia fałszywych dowodów księgowych poświadczających nabycie towarów lub wykonanie usług w celu otrzymania refundacji wydatków ze środków FEŚ 2021-2027. Może to również obejmować znowę z osobami trzecimi lub z personelem instytucji dostarczającej towar/wykonującej usługę (np. w połączeniu z łapówką w celu ułatwienia realizacji tego planu);
- g) posłużenia się przez beneficjenta przerobionymi dokumentami poświadczającymi dostarczenie na jego rzecz większej ilości towaru/towaru droższego albo wykonania usługi w szerszym zakresie/przez większą liczbę godzin niż miało to miejsce w rzeczywistości, celem uzyskania refundacji ze środków FEŚ 2021-2027;

- h) przedstawienia przez beneficjenta fałszywych dowodów i dokumentacji, poświadczających wykorzystanie uzyskanej zaliczki zgodnie z zakresem przedstawionym we wniosku o płatność dotyczącym wypłaty zaliczki, w przypadku wykorzystania zaliczki na cele niezwiązane z realizacją projektu.

8.2 KORUPCJA

W praktyce istnieje bardzo wiele form korupcji, z których najczęściej wymieniane to:

- a) **sprzedajność urzędnicza** – zgodnie z art. 228 Kk. istota tego przestępstwa polega na przyjmowaniu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w związku z pełnioną funkcją publiczną. Sprawcą tego rodzaju przestępstwa może być osoba pełniąca funkcję publiczną. Osobą pełniącą funkcję publiczną jest m.in. funkcjonariusz publiczny;
- b) **przekupstwo** – zgodnie z art. 229 Kk. popełnia je osoba, która umyślnie udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji. W przedmiotowej kwestii udzielenie korzyści polega na bezpośrednim lub pośrednim jej wręczeniu, przy czym zachowanie przekupującego stanowi drugą stronę sprzedajności, określonej w art. 228 Kk.;
- c) **płatna protekcja** - zgodnie z art. 230 § 1 Kk. sprawcą tego przestępstwa jest każdy, kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę. W przeciwieństwie do przestępstwa sprzedajności, sprawcą przestępstwa płatnej protekcji może być każdy, nie zaś tylko osoba pełniąca funkcję publiczną;
- d) **handel wpływami**, czynna płatna protekcja - przestępstwo to, zgodnie z art. 230a § 1 Kk. popełnia każdy, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarcu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji. Działanie sprawcy w tego rodzaju przestępstwie ma skłonić pośrednika do bezprawnego wywarcia wpływu na decyzję osoby pełniącej funkcję publiczną. Działanie przestępcze polega na tym samym, co przestępstwo przekupstwa, z tą różnicą, że w przypadku przestępstwa, o którym mowa w art. 230 a Kk., celem działania sprawcy jest opłacenie pośrednictwa, niekoniecznie zaś osoby podejmującej decyzję.

Z punktu widzenia wypełnienia przesłanek przestępstwa korupcji nie jest istotne, czy doszło do przekazania nienależnej korzyści, ani też jaki miała ona wymiar. O tym, czy to przestępstwo zaistniało, decydują okoliczności jego popełnienia, które jednoznacznie będą wskazywały na element uzależnienia wykonania czynności od uzyskania korzyści.

Korupcja pociąga za sobą koszty, które są powiązane z brakiem efektywności (projekt nie osiąga lub nie w pełni osiąga założone rezultaty) oraz z brakiem wydajności (wyniki projektu nie są zgodne z wkładami włożonymi w projekt, na przykład dostawy, usługi lub roboty zostały zakupione po wyższej cenie od cen oferowanych za te same produkty lub produkty o wyższej jakości, lub na przykład gdy dostawy, usługi lub roboty zostały zakupione po tej samej cenie co oferowane przez inne podmioty, ale jakość wybranych produktów jest niższa).

Korupcja może dotyczyć zarówno beneficjentów, jak i pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Nieprawidłowości korupcyjne mogą występować na różnych etapach udzielania wsparcia unijnego, począwszy od ubiegania się o środki, poprzez rozpatrywanie protestów, kontraktowanie projektów, rozpatrywanie wniosków o płatność składanych przez beneficjentów, kontrolę projektów, skończywszy na końcowym rozliczaniu pomocy, ale także w ramach realizowanych zamówień publicznych.

Korupcji sprzyjają określone zachowania urzędników, m.in.:

- a) przeprowadzanie i dokumentowanie postępowań o udzielenie zamówień publicznych w sposób nierzetelny oraz z naruszeniem obowiązujących przepisów (np. konstruowanie SWZ oraz opisu potrzeb i wymagań w sposób preferujący konkretnego wykonawcę czy nadużywanie trybów o ograniczonej konkurencyjności);
- b) świadczenie przez pracowników UMWS, odpowiedzialnych za przeprowadzenie oceny projektów o dofinansowanie i postępowań o udzielenie zamówień publicznych, usług doradczych i szkoleniowych na rzecz podmiotów ubiegających się o wsparcie (np. sporządzanie wniosków o dotacje);
- c) nierzetelne przeprowadzanie i dokumentowanie odbiorów realizowanych zadań;
- d) nierzetelne wykonywanie obowiązków służbowych przez urzędników odpowiedzialnych za kontrolę realizacji projektów, polegające m.in. na nienaliczaniu i niedochodzeniu kar umownych od wykonawców zadań.

Również po stronie beneficjentów środków unijnych dochodzić może do istotnych nadużyć, często o podłożu korupcyjnym. Mamy tu do czynienia m.in. z:

- a) zawyżaniem wartości faktur;
- b) fałszowaniem dokumentów;
- c) naruszaniem procedur przetargowych;
- d) kwalifikowaniem zwykłych kosztów działalności beneficjenta jako kosztów projektu;
- e) wydatkowaniem środków na inne cele niż wskazane w dokumentacji aplikacyjnej;

- f) zaniżaniem wartości przedmiotu zamówienia lub dzielenie zamówienia na części w celu uniknięcia stosowania ustawy.

Najczęściej zjawiska korupcyjne w obszarze wykorzystywania środków unijnych związane są z:

- a) oferowaniem możliwości uzyskania wsparcia lub przyspieszenia jego uzyskania;
- b) uzależniania uzyskania pomocy finansowej od określonej korzyści majątkowej lub osobistej;
- c) zamierzonym przez urzędnika nieujawnieniem nieprawidłowości w trakcie kontroli prowadzonej na różnych etapach realizacji projektu.

Zapobieganie korupcji prowadzone jest przez liczne instytucje, organy i służby. Wśród organów ścigania najistotniejszą rolę odgrywają: CBA, Policja i ABW.

8.3 ZMOWY PRZETARGOWE

Zmowy przetargowe to porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Zmowa przetargowa polega zatem na uzgadnianiu przez przedsiębiorców przystępujących do przetargu lub przez tych przedsiębiorców i przedsiębiorcę będącego organizatorem przetargu warunków składanych ofert, w szczególności co do zakresu prac lub ceny.

Wyróżnić możemy dwa typy zmów przetargowych:

- a) **zmowa pozioma (horyzontalna)** - porozumienie ograniczające konkurencję między przedsiębiorcami, którzy powinni między sobą rywalizować. Mogą one przybierać wiele form i mają na celu osłabienie konkurencji między potencjalnymi wykonawcami;
- b) **zmowa pionowa (wertykalna)** - porozumienie pomiędzy podmiotami działającymi na różnych szczeblach obrotu (np. pomiędzy producentem i dystrybutorem lub zamawiającym i wykonawcą). Najczęściej polegają one na uzgodnieniu warunków przetargu lub treści specyfikacji istotnych warunków zamówienia (SWZ oraz opis potrzeb i wymagań) między zamawiającym a jednym z potencjalnych wykonawców w celu wykluczenia pozostałych oferentów.

Zmowy przetargowe są zawiązywane najczęściej w formach: umowy dżentelmeńskiej, uzgodnień telefonicznych czy korespondencyjnych (email), dlatego są tak trudne do wykrycia i udowodnienia. Skutkiem zmowy przetargowej jest wybór oferty mniej korzystnej ekonomicznie niż ta, którą mógłby wybrać, gdyby konkurencja w przetargu funkcjonowała prawidłowo. Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z ochroną konkurencji i konsumentów jest ustawa antymonopolowa. Wprowadza ona zakaz podejmowania przez przedsiębiorców działań mogących ograniczyć konkurencję. Adresatami

zakazu zmów przetargowych są nie tylko przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą, lecz również podmioty świadczące usługi użyteczności publicznej lub organizujące tego rodzaju usługi (jednostki samorządu terytorialnego). Zakaz zmów przetargowych nie znajduje jednak zastosowania w odniesieniu do porozumień zawieranych przez wykonawcę z zamawiającym niebędącym przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy antymonopolowej.

Ustawa antymonopolowa zawiera przykładowy katalog porozumień, które zostaną uznane za znowę, a zatem sprzeczne z prawem. Są to porozumienia przedsiębiorców polegające na:

- a) ustalaniu, bezpośrednio lub pośrednio, cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów;
- b) ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji lub zbytu oraz postępu technicznego lub inwestycji;
- c) podziale rynków zbytu lub zakupu;
- d) stosowaniu w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków umów, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji;
- e) uzależnianiu zawarcia umowy od przyjęcia lub spełnienia przez drugą stronę innego świadczenia, niemającego rzeczowego ani zwyczajowego związku z przedmiotem umowy;
- f) ograniczaniu dostępu do rynku lub eliminowaniu z rynku przedsiębiorców nieobjętych porozumieniem;
- g) uzgadnianiu przez przedsiębiorców przystępujących do przetargu lub przez tych przedsiębiorców i przedsiębiorcę będącego organizatorem przetargu, warunków składanych ofert, w szczególności zakresu prac lub ceny.

Do uznania, że zostało naruszone prawo, wystarczające jest spełnienie jednej z przesłanek, o których mowa w pkt. 7, np.: porozumienie, które miało na celu wpływanie na konkurencję na danym rynku jest nielegalne, nawet jeżeli nie zostało zrealizowane.

W prawie polskim znowy przetargowe podlegają odpowiedzialności karnej, zgodnie z art. 305 § 1 Kk.: „Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udaremnia lub utrudnia przetarg publiczny albo wchodzi w porozumienie z inną osobą działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz, której przetarg jest dokonywany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.”

Do najczęściej występujących mechanizmów zmów przetargowych, które są wykorzystywane przez przedsiębiorców należy zaliczyć:

- a) **oferty kurtuazyjne (zabezpieczające)** – polegają na uzgodnieniu złożenia przez potencjalnych konkurentów ofert mniej korzystnych dla zamawiającego od oferty wykonawcy wytypowanego przez uczestników znowy na zwycięzcę. Złożenie ofert kurtuazyjnych ma na celu uwiarygodnienie konkurencyjności

w przetargu lub przekonanie zamawiającego, że oferta wspierana jest dla niego korzystna;

- b) **ograniczenie ofert** - polega na uzgodnionym odstąpieniu przez jednego lub kilku potencjalnych wykonawców od udziału w przetargu, lub na wycofaniu wcześniej złożonej oferty albo na podjęciu innych kroków, dzięki którym oferta nie będzie brana pod uwagę – tak aby została wybrana oferta uzgodniona przez uczestników porozumienia jako oferta zwycięska;
- c) **rozstawianie i wycofywanie ofert** – istotą tego mechanizmu jest uzgodnienie treści ofert, w szczególności cen, które są odpowiednio różnicowane, tak by po otwarciu ofert zajmowały pierwsze miejsca. Gdy tak się staje, oferta najkorzystniejsza jest wycofywana albo podejmowane są kroki mające służyć temu, by oferta ta nie była brana pod uwagę i by zapewnić zwycięstwo najmniej korzystnej spośród ofert złożonych przez uczestników porozumienia;
- d) **systemowy podział rynku** - polega na wytypowaniu i uzgodnieniu przetargów (wyodrębnionych na podstawie kryteriów geograficznych, przedmiotowych lub podmiotowych), w jakich poszczególni uczestnicy porozumienia będą brać udział i wygrywać, a w jakich w ogóle nie będą składać ofert lub będą składać jedynie oferty zabezpieczające;
- e) **zawiazanie konsorcjum** przez wykonawców w celu wspólnego udziału w postępowaniu również może mieć charakter zmowy przetargowej, jeśli wykonawcy tworzący konsorcjum mogliby złożyć oferty oddzielnie, mając realne szanse wygrania przetargu, to działanie takie stanowi zakazane porozumienie ograniczające konkurencję.

Do najczęściej identyfikowanych naruszeń związanych ze zмовami przetargowymi w wykorzystaniu środków unijnych należą:

- a) **podejrzenie wejścia w porozumienie uczestników przetargów**, polegające na uzgadnianiu wartości zamówień w ramach poszczególnych postępowań w celu osiągnięcia korzyści majątkowych i doprowadzenia do wyboru przez zamawiającego uzgodnionej uprzednio przez uczestników oferty, co doprowadzi do podzielenia poszczególnych zamówień po cenach odbiegających od rzeczywistej wartości zamówienia na szkodę beneficjenta;
- b) **podejrzenie wejścia w porozumienie z inną osobą** w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i utrudniania przetargu na dostawę;
- c) **rezygnacja z dalszego udziału w postępowaniu jednej z firm** (np. poprzez nieuzupełnienie oferty), mająca na celu doprowadzenie do wyboru firmy z góry ustalonej przez zamawiających się, lub występowanie jako podwykonawca wybranej firmy;
- d) **porozumienie z osobami odpowiedzialnymi u wykonawcy** mające na celu wyłudzenie „podwójnej zapłaty” od inwestora z tytułu solidarnej odpowiedzialności za wykonanie robót;

- e) **podejrzanie wystąpienia niekonkurencyjnego uzgadniania warunków** składanych ofert w postaci podejrzenia wystąpienia zмовы wertykalnej (pomiędzy podmiotami działającymi na różnych szczeblach obrotu), jak i zмовы horyzontalnej (pomiędzy przedsiębiorcami przystępującymi do poszczególnych postępowań);
- f) **utrudnianie przetargu publicznego** połączone z nadużyciem uprawnień przez funkcjonariusza publicznego – wejście w porozumienie mające na celu zakłócanie przetargów publicznych;
- g) **podejrzanie wejścia w porozumienie z inną osobą** poprzez działanie na szkodę instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

W zakresie wykrywania zмов przetargowych, w szczególności ze względu na ich sekretny charakter, który utrudnia ich wykrywanie oraz zwalczanie, UOKiK wprowadził, wzorem innych krajów europejskich, program łagodzenia kar (tzw. program *leniency*). Program *leniency* pozwala na łagodne potraktowanie przedsiębiorców, którzy zdecydują się na współpracę z UOKiK i dostarczą dowód lub informacje wskazujące na istnienie zakazanego porozumienia. Praktyczną instrukcję dla przedsiębiorców, którzy są zainteresowani skorzystaniem z programu *leniency* stanowią Wytyczne Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie programu łagodzenia kar.

8.4 KONFLIKT INTERESÓW

Do konfliktu interesów może dojść nawet w przypadku, gdy dana osoba w rzeczywistości nie odnosi żadnych korzyści z tytułu zaistniałej sytuacji – wystarczy, że zaistniałe okoliczności będą zagrażały bezstronnemu i obiektywnemu pełnieniu przez nią powierzonych jej funkcji. Takie okoliczności muszą jednak mieć określony, możliwy do zidentyfikowania, indywidualny związek z konkretnymi aspektami sposobu postępowania, zachowania lub stosunków danej osoby (lub wywierać wpływ na te aspekty).

OECD określiła trzy rodzaje konfliktu interesów:

- a) **rzeczywisty** konflikt interesów, to konflikt pomiędzy obowiązkiem publicznym a interesami prywatnymi urzędnika publicznego, polegający na tym, że interesy urzędnika publicznego jako osoby prywatnej mogłyby niewłaściwie wpłynąć na wykonywanie przez niego swoich obowiązków i zadań publicznych (np. osoba posiada udziały w przedsiębiorstwie, następnie to przedsiębiorstwo bierze udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia, w którym osoba ta została wyznaczona na członka komisji przetargowej);
- b) **pozorny** konflikt interesów to konflikt, o którym można powiedzieć, że istnieje, gdy wydaje się, że prywatne interesy urzędnika publicznego mogłyby niewłaściwie wpłynąć na wykonywanie przez niego swoich obowiązków, lecz

w rzeczywistości tak się nie dzieje, (np. pracownik instytucji w systemie realizacji programu operacyjnego po jakimś czasie rozpoczął pracę u beneficjenta);

- c) **potencjalny** konflikt interesów ma miejsce, gdy urzędnik publiczny ma takie interesy prywatne, które sprawiają, że konflikt interesów zaistniałby, gdyby dany urzędnik miał zaangażować się w odpowiednie (tj. sprzeczne) obowiązki urzędowe w przyszłości (np. pracownik organu zamawiającego i dyrektor generalny jednego z przedsiębiorstw składających ofertę pełnią obowiązki w tej samej partii politycznej, w konsekwencji istnieje ryzyko przekształcenia się w konflikt rzeczywisty).

Wystąpienie konfliktu interesów będzie miało miejsce w przypadku wszelkich działań, które mogą zagrozić bezstronnemu i obiektywnemu wykonywaniu przez daną osobę jej obowiązków.

Przykłady sytuacji, w których osoba pracująca dla instytucji zarządzającej/agencji płatniczej (lub krajowej instytucji zamawiającej) lub dla służb Komisji, odpowiedzialna za ocenę wniosków o dofinansowanie ze środków UE, może znaleźć się w sytuacji, która może stanowić konflikt interesów lub być obiektywnie postrzegana jako konflikt interesów³:

- a) osoba ta (lub jej partner) jednocześnie prowadzi działalność doradczą, na rzecz przedsiębiorstwa doradczego lub osoby trzeciej świadczącej usługi na rzecz przedsiębiorstwa doradczego, w zakresie składania wniosków o dofinansowanie ze środków UE;
- b) osoba ta (lub członek jej najbliższej rodziny) jest bezpośrednio lub pośrednio właścicielem przedsiębiorstwa ubiegającego się o dofinansowanie ze środków UE;
- c) osoba ta przyjaźni się z kierownictwem/właścicielami przedsiębiorstwa ubiegającego się o dofinansowanie ze środków UE;
- d) dana osoba kandyduje (jako członek partii politycznej) na urząd publiczny, a jej partia polityczna ma powiązania biznesowe z konkretnym wnioskodawcą ubiegającym się o dofinansowanie ze środków UE;
- e) przed odejściem ze stanowiska w służbie publicznej dana osoba negocjuje swoje przyszłe zatrudnienie w przedsiębiorstwie ubiegającym się o dofinansowanie ze środków UE (lub w przedsiębiorstwie powiązanym, partnerskim lub innym przedsiębiorstwie, którego struktura własnościowa pokrywa się ze strukturą własnościową przedsiębiorstwa ubiegającego się o dofinansowanie ze środków UE);
- f) osoba ta pracowała ostatnio na stanowisku kierowniczym w przedsiębiorstwie ubiegającym się o dofinansowanie ze środków UE i była odpowiedzialna za ten konkretny sektor przedsiębiorstwa, który obecnie ubiega się o dofinansowanie;

³ Wytyczne KE dot. konfliktu interesów.

- g) jeżeli dana osoba mieszka w gminie, która ubiega się o dofinansowanie infrastruktury, nie powinno to być konieczne i obiektywnie postrzegane jako powodujące konflikt interesów. Im większa grupa, do której należy dana osoba i która skorzysta na danym działaniu – w tym przypadku mieszkańcy danej gminy – tym ryzyko konfliktu interesów jest na ogół mniejsze. Ocena poszczególnych przypadków jest jednak nadal konieczna, jeżeli dana osoba miałaby na przykład odnieść szczególną korzyść ze środka finansowania, np. gdyby infrastruktura publiczna zwiększyła wartość nieruchomości w jej okolicy, mogłoby dojść do powstania konfliktu interesów.

Najczęściej występujące naruszenia związane z konfliktem interesów mogą przybierać następujące formy:

- a) odmowa przyznania beneficjentowi praw lub korzyści, do których jest on uprawniony;
- b) przyznanie sobie lub innym nieuzasadnionych bezpośrednich lub pośrednich korzyści;
- c) wykonanie czynności niewłaściwej lub stanowiącej nadużycie lub zaniechanie wykonania czynności, które są nakazane;
- d) obustronne naruszenie przepisów prawa oraz standardów właściwej współpracy pomiędzy zamawiającym a wykonawcą poprzez przedwczesną wypłatę wynagrodzenia przez zamawiającego oraz dostarczenia przez wykonawcę wadliwego dzieła;
- e) sytuacja, w której pomiędzy przedsiębiorcami pełniącymi funkcje jednostki nadzorującej (i dokonującej odbioru prac) oraz jednostki wykonującej prace w ramach danego projektu zachodzą powiązania o charakterze rodzinnym, gospodarczym, organizacyjnym i kapitałowym.

Ponadto, zgodnie z art. 24 Dyrektywy w sprawie zamówień publicznych, państwa członkowskie zapewniają podjęcie przez instytucje zamawiające odpowiednich środków, by skutecznie zapobiegać konfliktom interesów, a także rozpoznawać i likwidować je, gdy powstają w związku z prowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień, by nie dopuścić do ewentualnego zakłócenia konkurencji i zapewnić równe traktowanie wszystkich wykonawców.

Pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członek personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Art. 17 ust. 3 ustawy Pzp nakłada na zamawiających obowiązek przeprowadzenia czynności związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przez osoby zapewniające bezstronność i obiektywizm. W konsekwencji, na zamawiającym ciąży obowiązek wyłączenia z postępowania osób, wobec których istnieją wątpliwości co do ich bezstronności (potencjalny konflikt interesów).

W przypadku zamówień publicznych za konflikt interesów należy w szczególności uznać sytuacje, gdy pomiędzy beneficjentem a dostawcą/wykonawcą istnieją powiązania kapitałowe, osobowe, rodzinne. Powiązania rodzinne to stosunek małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa. Powiązania osobowe dotyczą sytuacji, gdy ta sama osoba pełni funkcje zarządzające, kontrolne lub nadzorcze w różnych podmiotach albo też, gdy pomiędzy podmiotami a osobami pełniącymi w nich powyższe funkcje zachodzą powiązania wynikające ze stosunku pracy, o charakterze rodzinnym lub powiązania majątkowe.

Zaistniały konflikt interesów w przypadku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego będzie skutkował naruszeniem zasad przejrzystości, równego traktowania oraz niedyskryminacji.

Przykłady sytuacji, w których w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego powstaje konflikt interesów:

- a) w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonym w ramach projektu dotyczącego działań promujących rozwój przedsiębiorczości wykryto konflikt interesów polegający na tym, że dyrektor generalny przedsiębiorstwa, które złożyło jedyną ofertę, był zatrudniony przez instytucję zamawiającą z zadaniem opracowania specyfikacji technicznych zamówienia w czasie przeprowadzania postępowania o udzielenie zamówienia. W efekcie wszystkie wydatki związane z postępowaniem o udzielenie zamówienia były nieprawidłowe (nie kwalifikowały się do dofinansowania);
- b) w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonym w ramach projektu dotyczącego modernizacji technologii w sposób przyjazny dla środowiska udziałowiec/akcjonariusz zwycięskiego przedsiębiorstwa zajmował także kierownicze stanowisko w firmie konsultingowej, która doradzała instytucji zamawiającej w kwestii dokumentacji technicznej. Do przygotowania postępowania o udzielenie zamówienia instytucja zamawiająca wybrała inną firmę konsultingową, która nie była powiązana ze zwycięzcą. Firma doradcząca przy postępowaniu o udzielenie zamówienia ograniczyła swoją pracę do prawnej części zaproszenia do składania ofert, a do opracowania specyfikacji technicznych zaproszenia wykorzystwała dokumentację techniczną sporządzoną przez pierwszą firmę. Instytucja zamawiająca nie zastosowała odpowiednich środków w celu uniknięcia zakłócenia konkurencji. W efekcie wszystkie wydatki

związane z postępowaniem o udzielenie zamówienia były nieprawidłowe (nie kwalifikowały się do dofinansowania);

- c) w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego zgodnie z przepisami krajowymi konieczne było przedstawienie trzech niezależnych ofert, mimo to beneficjent (instytucja zamawiająca) wybrał ofertę oferenta, którego właściciel był również wyłącznym właścicielem beneficjenta (w tym przypadku nie spełniono jednak warunków dotyczących wewnętrznego udzielenia zamówienia). W tym przypadku instytucja zarządzająca nie przeprowadziła właściwej weryfikacji dotyczącej sytuacji braku niezależności między beneficjentem i jego wykonawcami. Chociaż wśród otrzymanych ofert była to oferta najkorzystniejsza cenowo, wszystkie wydatki związane z zamówieniem publicznym uznano za nieprawidłowe i w związku z tym niekwalifikujące się do dofinansowania.

Mając na uwadze, że warunkiem uznania wydatków za kwalifikowalne, jest poniesienie ich z zachowaniem zasady uczciwej konkurencji, efektywności, jawności, przejrzystości oraz równego traktowania wykonawców, jeżeli przy udzielaniu zamówienia stwierdzone zostaną powiązania, które budzą wątpliwości co do zachowania wymienionych zasad oraz nie zostaną przedstawione wyjaśnienia jednoznacznie potwierdzające przestrzeganie powyższych zasad, wydatek zostanie uznany za niekwalifikowalny.

Ocena występowania konfliktu interesów w realizowanych projektach wymaga każdorazowo analizy konkretnego przypadku, tj. czy wybór dostawcy/wykonawcy został dokonany z zachowaniem obowiązujących zasad określonych w ustawie Pzp, jak również zasad wydatkowania środków europejskich.

Regulacje zawarte w art. 61 rozporządzenia finansowego wskazują również procedury postępowania w przypadku zidentyfikowania konfliktu interesu, zgodnie z którymi wszystkim podmiotom upoważnionym do działań finansowych oraz wszystkim innym osobom uczestniczącym w wykonywaniu budżetu oraz zarządzaniu budżetem, w tym w działaniach przygotowawczych, a także w audycie lub kontroli budżetu zakazuje się podejmowania jakichkolwiek działań, które mogą spowodować powstanie konfliktu ich interesów z interesami Unii, a w razie wystąpienia zagrożenia wystąpienia konfliktu interesu, do rezygnacji z wykonywania danych działań i przekazania sprawy innej osobie.

Z dążeniem do zapobiegania sytuacji wystąpienia konfliktu interesów koresponduje zasada bezstronności, jaką powinni kierować się pracownicy samorządowi w swoich działaniach. Zasada bezstronności pracownika samorządowego w wykonywaniu swoich obowiązków została ujęta w art. 30 ustawy o pracownikach samorządowych, zgodnie z którym „Pracownik samorządowy zatrudniony na stanowisku urzędniczym, w tym kierowniczym stanowisku urzędniczym, nie może wykonywać zajęć pozostających w sprzeczności lub związanych z zajęciami, które wykonuje w ramach obowiązków służbowych, wywołujących uzasadnione podejrzenie o stronnictwo lub interesowność oraz zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy”.

Art. 24 i art. 25 Kpa przewiduje katalog sytuacji, w których jest możliwość wyłączenia pracownika organu administracji publicznej od udziału w postępowaniu, jeśli dotyczy ono spraw, w których pracownik ten jest osobiście zainteresowany lub gdy może zachodzić podejrzenie takiego zainteresowania, a także gdy podlega wyłączeniu organ administracji publicznej, w zakresie spraw co do których istnieje podejrzenie, że z uwagi na związki służbowe sprawa ta może być załatwiona bez zachowania niezbędnej bezstronności.

9. PROCEDURA IDENTYFIKACJI I ZARZĄDZANIA RYZYKIEM WYSTĄPIENIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH

IZ FEŚ oraz IP WUP (kierownictwo i pracownicy) w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 zobowiązane są realizować swoje zadania w taki sposób, aby przeciwdziałać przejawom nadużyć finansowych i korupcji w prowadzeniu swojej działalności.

Głównym celem zarządzania ryzykiem jest identyfikacja potencjalnych zdarzeń, które mogą wywrzeć znaczący wpływ na zapewnienie poprawności wdrażania FEŚ 2021-2027. IZ FEŚ 2021-2027 zapewnia stabilnie działający system kontroli umożliwiający reakcję na zidentyfikowane różne rodzaje ryzyk.

Proces zarządzania ryzykiem we wszystkich instytucjach funkcjonujących w systemie wdrażania FEŚ 2021-2027, obejmuje:

- a) identyfikację, analizę i ocenę ryzyka;
- b) ocenę mechanizmów kontroli mających na celu ograniczenie występowania ryzyk;
- c) odniesienie ewentualnego, zidentyfikowanego ryzyka do akceptowalnego poziomu ryzyka;
- d) ustalenie metody przeciwdziałania ryzyku;
- e) przeciwdziałanie ryzyku;
- f) monitorowanie procesu zarządzania ryzykiem i dokonywanie w nim zmian;
- g) przegląd procedur zarządzania ryzykiem;
- h) komunikację zarządzania ryzykiem.

9.1 ZESPÓŁ DS. OCENY RYZYKA

W ramach IZ FEŚ 2021-2027 powoływany jest Zespół ds. oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych (dalej: Zespół), składający się z wyznaczonych pracowników poszczególnych Departamentów oraz równorzędnych departamentom komórek organizacyjnych UMWS, zaangażowanych we wdrażanie i zarządzanie FEŚ 2021-2027, który działa na podstawie Regulaminu prac Zespołu przyjętego Zarządzeniem Marszałka Województwa Świętokrzyskiego.

W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele poszczególnych Departamentów UMWS zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie FEŚ 2021-2027. Pracownicy powołani do pracy w Zespole posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie obszarów ryzyka, będących przedmiotem oceny w danym departamencie, odpowiadającym za realizację Programu. W obradach Zespołu mogą również uczestniczyć zapraszani przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych albo przedstawiciele innych instytucji, którzy posiadają przydatną wiedzę specjalistyczną w omawianej dziedzinie.

Zespół jest odpowiedzialny za:

- a) przeprowadzanie kompleksowej okresowej oraz bieżącej oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych dla całego Programu FEŚ 2021-2027;
- b) wskazywanie obszarów, które powinna objąć kontrola systemowa w zakresie weryfikacji skuteczności systemów kontroli (planów reagowania), w szczególności pod względem prewencji, wykrywania i eliminowania nadużyć finansowych;
- c) rekomendowanie tematyki i zakresu szkoleń dla beneficjentów oraz pracowników instytucji zaangażowanych w realizację FEŚ 2021-2027;
- d) rekomendacje odnośnie działań informacyjnych w zakresie nadużyć finansowych;
- e) ocenę przejrzystości podziału obowiązków w zakresie organizowania systemów zarządzania i kontroli w IZ FEŚ;
- f) analizę mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ FEŚ.

9.2 ZASADY PRZEPROWADZANIA OCENY RYZYKA

Analiza ryzyka obejmuje w ramach IZ FEŚ 2021-2027 departamenty UMWS zaangażowane w realizację Programu (EFRR, RR, EFS, BF, OK) oraz odpowiednie komórki organizacyjne w IP WUP. IZ FEŚ 2021-2027 dokonuje analizy /aktualizacji ryzyka nadużyć finansowych dla całego Programu, tj. z uwzględnieniem przekazywanych do IZ ryzyk zidentyfikowanych w zakresie realizowanych przez IP WUP działań.

Zespół dokonuje oceny zidentyfikowanych w ramach FEŚ 2021-2027 ryzyk nadużyć finansowych i/lub korupcji przy wykorzystaniu narzędzia wskazanego w Wytycznych KE w zakresie oceny ryzyka nadużyć finansowych, które obejmuje cztery obszary:

1. wybór projektów do dofinansowania,
2. realizacja projektów przez beneficjentów, z uwzględnieniem procedur udzielania zamówień publicznych w projektach,
3. płatności na rzecz beneficjentów i poświadczanie wydatków,
4. zamówienia publiczne realizowane przez IZ.

Podczas identyfikacji ryzyka:

- a) dokonuje się identyfikacji ryzyka w odniesieniu do celów i zadań Departamentu EFRR, RR, EFS, BF, OK w ramach IZ FEŚ 2021-2027 oraz IP WUP, w tym celów

i zadań wynikających z pełnienia funkcji IZ FEŚ 2021-2027, także w kontekście ryzyk wynikających z powierzenia zadań IP WUP;

- b) zidentyfikowane ryzyka poddawane są analizie mającej na celu określenie prawdopodobieństwa wystąpienia danego ryzyka i możliwych jego skutków;
- c) określa się akceptowalny poziom ryzyka w danej sytuacji;
- d) do każdego zidentyfikowanego ryzyka określa się rodzaj wymaganej reakcji;
- e) określa się działania, które należy podjąć w celu zmniejszenia danego ryzyka do akceptowalnego poziomu.

Przygotowanie analizy ryzyka nadużyć finansowych dla FEŚ 2021-2027 realizowane jest zgodnie z poniższymi zasadami:

- a) Zespół dokonuje oceny zidentyfikowanych przez Komisję Europejską ryzyk nadużyć finansowych, zwanej oceną okresową ryzyka raz w roku, w terminie do dnia 31 października każdego roku;
- b) w przypadku, gdy poziom zidentyfikowanych zagrożeń/ryzyk związanych z realizacją FEŚ 2021-2027 jest dopuszczalny i w przypadku braku zgłoszeń przypadków nadużyć w ciągu poprzedniego roku, analizę ryzyka przeprowadza się co drugi rok. Podczas dokonywania oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych, Zespół uwzględnia wyniki analizy ryzyka, przeprowadzonej przez IP WUP.

Podsumowanie uzyskanych wyników analizy ryzyk po akceptacji poszczególnych członków Zespołu przekazywane jest do Marszałka Województwa Świętokrzyskiego oraz Dyrektorów Departamentów.

Zespół przeprowadza ocenę bieżącą ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych w ramach Programu, w następujących przypadkach:

- a) wystąpienia nowego przypadku nadużycia;
- b) zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ FEŚ 2021-2027, IP WUP;
- c) stwierdzenia potencjalnie słabych punktów systemu;
- d) pojawienia się istotnych i nieprzewidzianych wcześniej elementów oceny ryzyk nadużyć finansowych.

10. WYKRYWANIE NADUŻYĆ W SYSTEMIE WDRAŻANIA FEŚ 2021-2027

10.1 FAŁSZERSTWO DOKUMENTÓW

W sytuacji, gdy pracownik instytucji zaangażowanej w realizację FEŚ 2021-2027 podejrzewa, że ma do czynienia z dokumentem sfałszowanym jest zobowiązany do poinformowania o tym fakcie swojego przełożonego. Możliwe jest wezwanie wnioskodawcy lub beneficjenta do złożenia wyjaśnień w przedmiotowej sprawie, jednakże, jeśli po otrzymaniu informacji zwrotnej wątpliwości odnośnie autentyczności dokumentu

zostaną utrzymane, obowiązkiem IZ FEŚ 2021-2027 jest poinformowanie o tym fakcie właściwych organów.

Sytuacja, gdy pracownik IZ FEŚ 2021-2027 podejrzewa współpracownika o fałszerstwo intelektualne jest bezwzględnie zobowiązany poinformować o swoich podejrzeniach przełożonych. Jeśli po przeprowadzeniu czynności weryfikujących te podejrzenia się potwierdzą IZ FEŚ 2021-2027 jest zobowiązana zawiadomić właściwe organy o podejrzeniu wystąpienia nadużycia.

Podsumowując zgodnie z treścią art. 304 § 1 Kpk, każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Użyte określenie oznacza, iż jest to moralny obowiązek każdego praworządnego człowieka. Z uwagi na to, iż jest to moralny obowiązek, to za jego naruszenie (tj. niezgłoszenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa) nie grozi żadna kara, za wyjątkiem wyraźnie prawem przewidzianych szczególnych sytuacji. Wskazana reguła dotycząca “społecznego” obowiązku zawiadomienia o przestępstwie nie obowiązuje w każdym przypadku, są od niej bowiem dwa wyjątki:

Po pierwsze, zgodnie z treścią art. 304 § 2 Kpk instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Po drugie, ustawodawca wprost określił w Kk., w art. 240 § 1 szereg przypadków (przestępstw), w których istnieje bezwzględny obowiązek zawiadamiania organów ścigania pod groźbą orzeczenia kary do lat 3 za ukrycie wiedzy o nim.

10.2 KORUPCJA

Jeśli pracownik IZ FEŚ 2021-2027 spotka się z próbą korupcji jest zobowiązany:

- a) zdecydowanie odmówić przyjęcia propozycji korupcyjnej;
- b) jeśli jest to możliwe, dokonać tzw. zatrzymania obywatelskiego sprawcy (zgodnie z art. 243 § 1 Kk.);
- c) poinformować sprawcę, że dopuścił się przestępstwa korupcji;
- d) niezwłocznie poinformować o zaistniałej sytuacji bezpośredniego przełożonego oraz właściwe organy ścigania, np. policję, CBA;
- e) opisać przebieg zdarzenia w notatce służbowej;
- f) współpracować z organami ścigania w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji.

Zaleca się dokonywanie wszystkich opisanych powyżej czynności w obecności osoby trzeciej. Pracownicy IZ FEŚ 2021-2027 w żadnym przypadku nie mogą zachować się

w sposób, który może zostać odebrany jako prowokacja, nakłanianie czy namawianie do wręczenia korzyści.

10.3 ZMOWY PRZETARGOWE

IZ FEŚ 2021-2027, a tym samym wszyscy pracownicy są zobowiązani do prowadzenia działań mających na celu wykrywanie zmów przetargowych.

Do takich działań należą w szczególności:

- a) analiza postępowań o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych w toku realizacji projektów w ramach FEŚ 2021-2027;
- b) prowadzenie czynności weryfikujących sygnały ostrzegawcze występowania potencjalnych zmów przetargowych;
- c) współpraca z UOKiK w zakresie procedury i metodyki wykrywania sygnałów ostrzegawczych, oraz prowadzenia działań weryfikujących te symptomy.

W przypadku zaistnienia (lub podejrzenia zaistnienia) działań mogących ograniczać konkurencję, IZ FEŚ 2021-2027 jest zobowiązane złożyć zawiadomienie do UOKiK.

10.4 KONFLIKT INTERESÓW

W celu minimalizowania ryzyka wystąpienia konfliktu interesów w IZ FEŚ 2021-2027 podejmowany jest szereg działań obejmujących m.in. takie zagadnienia jak podnoszenie świadomości pracowników na temat konfliktu interesów, czynności w ramach naborów kandydatów do pracy w IZ FEŚ 2021-2027, zasad składania i postępowania z oświadczeniami o bezstronności pracowników. IZ FEŚ 2021-2027 nałożyła na wszystkich pracowników obowiązek składania oświadczeń o bezstronności / braku konfliktu interesu przy wykonywanych przez nich zadaniach.

Kompleksowe zasady dotyczące unikania konfliktu interesów oraz postępowania w sytuacjach mogących stanowić konflikt interesów zostały włączone do zapisów Instrukcji Wykonawczej FEŚ 2021-2027.

Obejmują one poniższe zagadnienia:

- a) identyfikacja obszarów narażonych na występowanie ryzyka konfliktu interesów;
- b) składanie przez pracowników oświadczeń o bezstronności dot. wykonywania konkretnych zadań;
- c) zasady postępowania w przypadku odmowy podpisania oświadczenia przez pracowników w związku z identyfikacją okoliczności mogących budzić zastrzeżenia co do bezstronności;
- d) zasady postępowania w przypadku zmiany okoliczności mających wpływ na złożone wcześniej oświadczenie;
- e) zasady weryfikacji oświadczeń o bezstronności;

- f) opis czynności podejmowanych w przypadku identyfikacji okoliczności budzących zastrzeżenia co do bezstronności pracownika, w tym dotyczące wyłączenia pracownika;
- g) opis czynności podejmowanych w przypadku potwierdzenia wystąpienia sytuacji konfliktu interesów.

10.5 NADUŻYCIA FINANSOWE

Wykrywanie nadużyć ma miejsce przede wszystkim podczas kontroli prowadzonych przez IZ FEŚ 2021-2027 jak i inne uprawnione podmioty. IZ FEŚ 2021-2027 opracowuje Roczny Plan Kontroli, w którym zaplanowane zostają działania sprawdzające na kolejny rok obrachunkowy. Ponadto, jeśli zajdzie taka potrzeba istnieje możliwość prowadzenia kontroli doraźnych. Także podczas czynności bieżących prowadzona jest weryfikacja prawidłowości procesów i przedłożonych dokumentów (kontrola dokumentów złożonych we wniosku o dofinansowanie, ex-post zamówień publicznych, weryfikacja wniosków o płatność przedkładanych przez beneficjentów, kontrole na miejscu realizacji projektu).

Jeżeli w rezultacie działań kontrolnych zostanie zidentyfikowane podejrzenie nadużycia finansowego zespół kontrolujący przygotowuje wstępne ustalenie administracyjne, czyli wstępną ocenę pisemną stwierdzającą na podstawie faktów istnienie nieprawidłowości. Istnieje możliwość późniejszego skorygowania lub wycofania wniosku dotyczącego istnienia nieprawidłowości w następstwie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania administracyjnego lub sądowego. Na tej podstawie IZ FEŚ 2021-2027 prowadzi czynności weryfikujące i czyni dodatkowe ustalenia dla jak najlepszego ustalenia stanu faktycznego. W rezultacie, jeśli podejrzenia zostają podtrzymane IZ FEŚ 2021-2027 przekazuje taką informację wraz z całą wytworzoną dokumentacją do właściwych organów.

11. MECHANIZMY ZGŁASZANIA INFORMACJI O NADUŻYCIACH I NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH

System kontroli oraz mechanizmy, które go wspierają, służą skutecznemu wykrywaniu nieprawidłowości i nadużyć finansowych. Instytucje realizacji programu FEŚ 2021-2027 podejmują aktywne działania, żeby uzyskać informacje o potencjalnych nadużyciach przy wykorzystaniu wszelkich dostępnych narzędzi.

11.1 ŹRÓDŁA INFORMACJI O NADUŻYCIACH

Informacje o potencjalnych nadużyciach mogą pochodzić z następujących źródeł:

- a) **Pracownicy** - informacje od pracowników instytucji, pozyskane w trakcie wykonywania zadań służbowych oraz kontroli, w szczególności weryfikacji wydatków i kontroli na miejscu;
- b) **Instytucja lub organ zewnętrzny** – informacje od instytucji lub organu, m. in. z:
 - KE,

- OLAF,
 - Europejskiego Trybunału Obrachunkowego,
 - Instytucji Audytowej,
 - Krajowych instytucji kontrolnych (przykładowo po polskiej stronie wsparcia są to: Najwyższa Izba Kontroli, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urząd Zamówień Publicznych, Regionalna Izba Obrachunkowa),
 - Wspólnotowych i krajowych organów ścigania przestępstw,
 - Innych instytucji kontrolnych (przykładowo po polskiej stronie wsparcia są to: Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspektorat Nadzoru Budowlanego).
- c) **sygnaliści** - informacje o potencjalnym nadużyciu mogą pochodzić od osób prywatnych, które zgłaszają podejrzenie nieprawidłowości w realizacji projektów lub programu;
- d) **pozostałe źródła** – informacja o podejrzeniu nadużycia finansowego może pochodzić od dowolnej osoby, podmiotu czy ze środków masowego przekazu.

INFORMACJE OD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJI FEŚ 2021-2027

Ze względu na fakt, że nadużycia mogą wystąpić na każdym etapie realizacji projektu, wszyscy pracownicy IZ FEŚ 2021-2027 powinni być wyczuleni na wszelkie symptomy wystąpienia ewentualnych nadużyć podczas wykonywania codziennych obowiązków służbowych. Każdy pracownik jest zobowiązany zgłosić przełożonemu sytuację wykrycia lub podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego przez współpracownika, wnioskodawcę czy beneficjenta.

INFORMACJE OD ORGANÓW ŚCIGANIA

Jeśli IZ FEŚ 2021-2027 w wyniku analizy informacji, którą otrzyma od organów ścigania, potwierdzi podejrzenie nadużycia finansowego:

- a) podejmuje działania w celu kompleksowego wyjaśnienia sprawy;
- b) określa potencjalny wpływ nadużycia finansowego na realizację projektu/programu.

W momencie stwierdzenia wystąpienia podejrzenia nadużycia finansowego, należy ustalić, czy IZ FEŚ 2021-2027 posiada wszystkie informacje niezbędne przynajmniej do określenia potencjalnego wpływu nadużycia finansowego na projekt oraz podjąć odpowiednie działania mające na celu wyjaśnienie wpływu nadużycia na realizację projektu. W sytuacjach tego wymagających, IZ FEŚ 2021-2027 powinna wstrzymać zatwierdzenie danego wydatku oraz poinformować KE o podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z Wytocznymi dotyczącymi sposobu korygowania nieprawidłowych wydatków na lata 2021-2027. Szczegółowy opis zasad postępowania z pozyskaną informacją o możliwych nadużyciach finansowych w ramach FEŚ 2021-2027 został zawarty w Instrukcji Wykonawczej IZ FEŚ 2021-2027.

INFORMACJE OD SYGNALISTÓW ORAZ Z INNYCH ŹRÓDEŁ

Sygnaliści to osoby, które w dobrej wierze i w trosce o dobro publiczne ujawniają nieprawidłowości i nadużycia. Sygnały takie w programie mogą dotyczyć działania przedstawicieli instytucji programowych i podmiotów, które realizują projekty, np. beneficjentów. Mogą również dotyczyć innych nieprawidłowości i nadużyć przy realizacji programu czy projektu.

Jeżeli pracownik IZ FEŚ 2021-2027, wnioskodawca lub beneficjent wejdzie w posiadanie informacji świadczących o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nadużycia finansowego przez przełożonego lub osobę zaangażowaną w realizację FEŚ 2021-2027, może samodzielnie zwrócić się do właściwych organów. Istnieje kilka sposobów powiadamiania organów ścigania o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego, stanowiącego podejrzenie popełnienia przestępstwa:

- a) zgłoszenie anonimowe (telefonicznie bez podania danych osobowych, pisemnie bez podpisu lub z podpisem nieczytelnym);
- b) zawiadomienie pisemne (zawiadomienie może zostać wysłane pocztą, mailem, faxem lub osobiście). Zawiadomienie takie powinno spełniać wymogi formalne określone w art. 119 Kpk, tj. zawierać oznaczenie organu, do którego jest skierowane oraz sprawy której dotyczy, oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo: "reguła siedmiu pytań" – co? gdzie? kiedy? w jaki sposób? dlaczego? jakimi środkami? kto?;
- c) zawiadomienie ustne, potwierdzone protokołem.

Informacje o możliwości wystąpienia nieprawidłowości lub nadużycia w programie FEŚ 2021-2027, można otrzymać:

- a) od beneficjenta;
- b) od osoby trzeciej;
- c) ze środków masowego przekazu;
- d) z innych źródeł.

OCHRONA SYGNALISTÓW

W Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. wprowadzono środki ochrony sygnalistów.

IZ FEŚ 2021-2027:

- a) ustala wewnętrzne, poufne i bezpieczne kanały przyjmowania zgłoszeń od sygnalistów oraz informuje o nich swoich pracowników i partnerów biznesowych;
- b) wyznacza osoby odpowiedzialne za weryfikację zgłaszanych naruszeń;
- c) podejmuje działania wyjaśniające oraz przekazuje sygnaliście informacje zwrotne, zarówno o przyjęciu zgłoszenia, jak i o podjętych w związku z nim działaniach;

- d) promuje wśród pracowników właściwe rozumienie roli sygnalisty w ochronie interesu publicznego.

Skuteczny system ochrony sygnalistów gwarantuje:

- a) zachowanie w poufności tożsamości sygnalisty;
- b) ochronę przed nieautoryzowanym dostępem rejestru zgłoszeń i wszelkich informacji, które dotyczą zgłoszeń;
- c) ochronę sygnalisty przed działaniami odwetowymi.

Sygnaliści chronieni są przed działaniami odwetowymi, takimi jak:

- a) bezpodstawne naruszenie stabilności stosunku pracy (zwolnienie, zawieszenie w obowiązkach służbowych, przymusowy urlop, degradacja, obniżenie wynagrodzenia lub uchylenie dodatków, zmiana zakresu obowiązków);
- b) ograniczanie możliwości rozwoju zawodowego (wstrzymanie awansu, wyłączenie z udziału w szkoleniach, wystawianie zaniżonych opinii o wykonywanej pracy);
- c) nieuzasadnione stosowanie środków dyscyplinarnych;
- d) wywieranie presji (zastraszanie, nierówne traktowanie, obrażanie czy stosowanie przemocy).

Zasady postępowania IZ FEŚ 2021-2027 dotyczące zgłaszania sygnałów i ochrony sygnalistów:

- a) każde zgłoszenie zostanie rozpatrzone zgodnie z procedurami obowiązującymi w programie oraz przepisami prawa;
- b) każda osoba, która zgłosi sygnał, zostanie poinformowana o przyjęciu zgłoszenia, informacji o podjętych działaniach następnych oraz rozstrzygnięciu sprawy;
- c) każde zgłoszenie, które zostanie dostarczone na podaną skrzynkę e-mailową, będzie objęte ochroną przed dostępem osobom nieuprawnionym. Informacje, które mogłyby umożliwić identyfikację sygnalisty, zostaną objęte ochroną na etapie wyjaśniania sprawy, podczas prowadzenia ewentualnych działań następnych oraz w przyszłości. Informacje będą udostępnione wyłącznie uprawnionym urzędnikom oraz funkcjonariuszom odpowiednich służb;
- d) zgłoszenie zostanie zanonimizowane, jeśli osoba, która je przekazała, wyrazi chęć pozostania anonimową. Oznacza to, że przed ewentualnym przekazaniem zgłoszenia właściwym służbom w celu wyjaśnienia sprawy, ze zgłoszenia zostaną usunięte dane osobowe i inne cechy, które pozwoliłyby zidentyfikować tożsamość sygnalisty.

11.2 PRZEKAZYWANIE INFORMACJI O PODEJRZENIU NADUŻYCIA

Wnioskodawcy i beneficjenci oraz inne podmioty mogą skontaktować się z IZ FEŚ w celu ewentualnego przekazania posiadanych informacji o podejrzeniu nadużycia finansowego.

Wszystkie zgłoszenia będą rozpatrywane w zaufaniu i zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych.

Organy ścigania można powiadomić:

- a) **zgłoszeniem anonimowym** (telefonicznie bez podania danych osobowych np. na infolinię lub telefon alarmowy, pisemnie: bez podpisu lub z podpisem nieczytelnym). Ta forma jest przeznaczona dla osób, które posiadają informacje o przestępstwie lub mają wiedzę, która może przyczynić się do wykrycia samego czynu zabronionego lub jego sprawców, a jednocześnie chcą pozostać anonimowe;
- b) **pismem** wysłanym do organu lub złożonym w siedzibie organu. Zawiadomienie o przestępstwie możesz wysłać mailem, pocztą, faxem lub przynieść osobiście do jednostki policji (lub innego uprawnionego organu ścigania);
- c) **ustnym zawiadomieniem** o przestępstwie; takie zawiadomienie przyjęte zostanie po zgłoszeniu się osoby do jednostki policji (lub innego uprawnionego krajowego organu ścigania). Ta forma pozwala na przesłuchanie w charakterze świadka osoby, która zgłasza informację o podejrzeniu przestępstwa.

IZ można powiadomić:

- a) **elektronicznie**, zawiadomieniem mailowym na skrzynkę:
antykorupcja.fes@sejmik.kielce.pl
- b) **pocztą tradycyjną**, pismem pod adresem:
Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
Al. IX Wieków Kielce 3

Ponadto każdy obywatel może bezpośrednio poinformować OLAF o podejrzeniu nadużycia finansowego lub korupcji, mającym wpływ finansowy na interesy Unii Europejskiej. W tym kontekście kluczową rolę odgrywają oficerowie łącznikowi w krajowych służbach dochodzeniowych, z którymi OLAF współpracuje w państwach członkowskich. Wszelkie dostępne dokumenty potwierdzające informacje zawarte w zgłoszeniu powinny zostać do niego dołączone.

Ze służbami OLAF można się skontaktować we wszystkich językach urzędowych:

- a) **za pomocą elektronicznego Systemu Powiadamiania o Nadużyciach** - FNS (Fraud Notification System) dostępnego na stronie internetowej:
<https://fns.olaf.europa.eu/>;
- b) **pocztą tradycyjną**, kierując korespondencję na adres OLAF:
European Commission
European Anti-Fraud Office (OLAF)
1049 Brussels
Belgium

Szczegółowe informacje w tym zakresie dostępne są na stronie internetowej: https://anti-fraud.ec.europa.eu/investigations_pl

Informacje o zdarzeniach noszących znamiona m.in. korupcji oraz przypadkach działania w konflikcie interesów można przysyłać także na adres e-mail: sygnal@cba.gov.pl lub antykorupcja@mfi.gov.pl

Zgodnie z art. 69 ust. 12 rozporządzenia ogólnego każde państwo członkowskie zobowiązane jest do informowania KE o stwierdzonych nieprawidłowościach, w tym o podejrzeniach nadużyć finansowych i nadużyciach finansowych, jeśli wkład z funduszy w ramach danej nieprawidłowości przekracza 10 000 EUR oraz o istotnych faktach dotyczących przebiegu prowadzonych postępowań. Współpraca IZ FEŚ 2021-2027 z OLAF odbywa się z wykorzystaniem dokumentu przygotowanego przez Ministerstwo Finansów pt. „Realizacja obowiązków wynikających z rozporządzenia 883/2013 przez właściwe instytucje krajowe”. Do powiadamiania KE o nieprawidłowościach służy IMS (Irregularity Management System) – elektroniczny system uruchomiony przez KE w celu umożliwienia państwom członkowskim wywiązywania się z obowiązku informowania o nieprawidłowościach. IZ FEŚ 2021-2027 zbiera wszystkie informacje o nieprawidłowościach / nadużyciach finansowych i ich podejrzeniach podlegających raportowaniu do KE (uzyskane z otrzymywanych raportów, własnych działań kontrolnych lub innych źródeł, również w zakresie IP WUP) i w określonych terminach przekazuje je do MF, które po sprawdzeniu są następnie przysyłane do KE. Proces informowania o nieprawidłowościach lub nadużyciach finansowych powinien odbywać się zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi sposobu korygowania nieprawidłowych wydatków na lata 2021-2027.

Informację o podejrzeniu nadużycia finansowego oraz czynnościach podjętych w związku z sytuacją należy przekazać również do komórki odpowiedzialnej za obsługę sekretariatu Zespołu ds. oceny ryzyka wystąpienia nadużyć finansowych.

12. PROCEDURA O CHARAKTERZE INFORMACYJNYM W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA NADUŻYCIOM I KORUPCJI NA POZIOMIE IZ FEŚ, IP WUP ORAZ BENEFICJENTÓW

Na stronie internetowej IZ FEŚ 2021-2027 zamieszczone są linki do dokumentów/informacji dotyczących możliwości wystąpienia oszustwa finansowego i/lub korupcji, do których mają dostęp wszyscy pracownicy UMWS oraz beneficjenci.

Ponadto informowanie beneficjentów o prowadzeniu polityki przeciwdziałania nadużyciom i korupcji oraz prowadzonych kontrolach projektów realizowane jest poprzez stronę internetową IZ programem regionalnym FEŚ, jak również w trakcie szkoleń i spotkań informacyjnych, o których na stronie internetowej IZ programem regionalnym 2021-2027 FEŚ beneficjenci będą niezwłocznie informowani.

Dodatkowe informacje dotyczące nadużyć finansowych/ korupcji można uzyskać zapoznając się z następującymi dokumentami:

- *Identyfikowanie przypadków konfliktu interesów w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych w ramach działań strukturalnych. Praktyczny przewodnik dla kierowników*. Dokument opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich, koordynowany przez dział D.2 OLAF.
- *Nota informacyjna dotycząca przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS, COCOF* 09/0003/00-PL dostępna na stronie https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cocof/2009/cocof_09_0003_00_pl.pdf
Dokument zawiera szczegółowe informacje dotyczące nadużyć w obszarze Pzp.
- Przewodnik OLAF skierowany do pracowników instytucji: „*Wykrywanie podrobionych dokumentów w dziedzinie działań strukturalnych*”. Dokument zawiera m.in. wykaz sygnałów ostrzegawczych, które mogą wskazywać na wystąpienie nadużycia finansowego. Ponadto Przewodnik wskazuje metody wykrywania przerobionych dokumentów, w tym wskazuje przykłady dobrych praktyk oraz wykaz baz danych, które mogą być przydatne do krzyżowej kontroli pewnych podstawowych informacji dotyczących zarejestrowanych przedsiębiorstw na całym świecie.
- Opracowanie Urzędu Zamówień Publicznych „*Konflikt interesów w zamówieniach publicznych. Praktyczny poradnik*”. Publikacja jest skierowana do osób wykonujących czynności w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego i w sposób przystępny przedstawia odpowiedzi m.in. na pytania Co zrobić w przypadku wystąpienia konfliktu interesów i do kogo się zwrócić? Jak zarządzać konfliktem interesów w zależności od jego rodzaju? Dokument również wskazuje dobre praktyki oraz uregulowania prawne.
- *Wytyczne OECD dotyczące zwalczania złów przetargowych*. Wytyczne zostały opracowane z myślą o wsparciu zamawiających w zakresie przeciwdziałania złowom przetargowym. Wytyczne zawierają informacje na temat: najpopularniejszych form złów przetargowych, okoliczności sprzyjających złowom przetargowym, sposobów zmniejszania ryzyka złowy, listy czynników wspomagających wykrycie złowy przetargowej.
- *Świadomi nadużyć finansowych i korupcji* - Podręcznik dla urzędników zajmujących się zamówieniami publicznymi, opracowany wspólnie przez Centralne Biuro Antykorupcyjne i Bank Światowy na stronie: https://cba.gov.pl/ftp/publikacje/Swiadomi_naduzy_finansowych_i_korupcji_Podrecznik_dla_urzednikow_zajmujacych_sie_zamowieniami_publicznymi.pdf
Podręcznik podaje i przybliża szereg przykładów praktyk korupcyjnych przy realizacji projektów, opierając się na doświadczeniach polskiej administracji oraz przedsięwzięć Banku Światowego. Dokument zawiera wskazówki, jak odpowiednio wcześniej wykryć korupcję czy próby wyłudzenia środków w toku ubiegania się o zamówienie.

- Broszura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: „Zmowy przetargowe”. Publikacja UOKiK opisuje mechanizmy zmów przetargowych, w tym symptomy wskazujące na wystąpienie zmowy. Ponadto wskazuje środki zapobiegawcze, co należy robić w sytuacji podejrzenia, że uczestnicy przetargu działali w zмовie oraz jakimi narzędziami dysponuje Urząd, aby przeciwdziałać naruszeniom prawa konkurencji.
- *Nadużycia finansowe w zamówieniach publicznych - Wybrane sygnały ostrzegawcze i najlepsze praktyki*. Jest to poradnik opracowany przez grupę ekspertów z państw członkowskich koordynowaną przez OLAF. Dokument zawiera informacje o nadużyciach finansowych w zamówieniach publicznych. Zaprezentowane są w nim wybrane konkretne przykłady nadużyć, sygnałów ostrzegawczych, rozwiązań i najlepszych praktyk.
- Podręcznik antykorupcyjny dla urzędników dostępny pod adresem: www.antykorupcja.gov.pl. Podręcznik antykorupcyjny dla przedsiębiorców.
- Sprawozdanie specjalne nr 06/2019 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego z 16 maja 2019 r. zatytułowane „Zwalczanie nadużyć finansowych w wydatkowaniu środków UE w obszarze spójności – instytucje zarządzające powinny usprawnić wykrywanie, reagowanie i koordynację działań”, dostępne pod adresem: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR19_06/SR_FRAUD_COHESION_PL.pdf. Dokument zawiera wyniki badania przez ETO wywiązywania się przez instytucje zarządzające w obszarze polityki spójności UE ze swoich obowiązków na każdym etapie procesu zarządzania zwalczaniem nadużyć finansowych – tj. na etapie zapobiegania, wykrywania i reagowania.
- Sprawozdanie specjalne 06/2023 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego pt.: Konflikt interesów w wydatkowaniu funduszy polityki spójności i polityki rolnej UE dostępne pod adresem: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/conflict-of-interest-06-2023/pl/> Dokument zawiera wyniki badania przez ETO ustanowionych przez KE i państwa członkowskie ram w celu zapobiegania konfliktowi interesów i zarządzania nim.
- Zawiadomienie Komisji z 7 kwietnia 2021 r. zatytułowane „Wytyczne dotyczące unikania konfliktów interesów i zarządzania takimi konfliktami na podstawie rozporządzenia finansowego” (C/2021/2119). Dokument zawiera wytyczne techniczne dla pracowników i organów uczestniczących w wykonywaniu, monitorowaniu i kontrolowaniu budżetu UE dotyczące sposobu interpretowania i stosowania przepisów UE w celu usprawnienia procesu wdrażania i zachęcenia do stosowania dobrych praktyk w zakresie konfliktu interesów.

13. MECHANIZMY OGRANICZAJĄCE RYZYKO W SYTUACJI UBIEGANIA SIĘ O DOFINANSOWANIE W INSTYTUCJI PRZEZ JEJ PRACOWNIKÓW, CZŁONKÓW ICH RODZIN ORAZ PODMIOTY POWIĄZANE Z NIMI OSOBOWO I KAPITAŁOWO

Pracownicy zatrudnieni w IZ FEŚ oraz IP WUP podlegają obowiązkom wynikającym z ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Zgodnie z art. 30 ustawy o pracownikach samorządowych, pracownik samorządowy zatrudniony na stanowisku urzędniczym, w tym kierowniczym stanowisku urzędniczym, nie może wykonywać zajęć pozostających w sprzeczności lub związanych z zajęciami, które wykonuje w ramach obowiązków służbowych, wywołujących uzasadnione podejrzenie o stronnictwo lub interesowność oraz zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy (ust.1). W przypadku stwierdzenia naruszenia przez pracownika samorządowego któregośkolwiek z zakazów, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie rozwiązuje się z nim, bez wypowiedzenia, stosunek pracy w trybie art. 52 § 2 i 3 Kodeksu pracy lub odwołuje się go ze stanowiska. Zgodnie z art. 31 ust. 1 ustawy o pracownikach samorządowych, pracownik samorządowy zatrudniony na stanowisku urzędniczym, w tym kierowniczym stanowisku urzędniczym, jest obowiązany złożyć oświadczenie o prowadzeniu działalności gospodarczej.

Pracownicy Instytucji FEŚ 2021-2027 są zobowiązani do podejmowania działań, aby nie znaleźć się w sytuacji, która mogłaby być postrzegana jako konflikt interesów. Co do zasady pracownicy Instytucji FEŚ 2021-2027, członkowie ich rodzin oraz podmioty powiązane z nimi osobowo lub kapitałowo mogą ubiegać się o dofinansowanie projektu ze środków FEŚ 2021-2027. Fakt ten sam w sobie nie stanowi konfliktu interesów, przy czym w kontekście przejrzystości wdrażania Funduszy UE należy uznać, iż jest to sytuacja obarczona ryzykiem jego wystąpienia. Wobec powyższego dla takich przypadków przyjęto odpowiednią ścieżkę działań dot. zgłoszenia, analizy i monitorowania.

Szczegółowe zasady postępowania w przedmiotowej sytuacji regulują zapisy Instrukcji Wykonawczej IZ FEŚ 2021-2027. Przyjęte mechanizmy ograniczające ryzyko wystąpienia konfliktu interesów obejmują:

- a) składanie ogólnych oświadczeń o bezstronności i braku konfliktu interesów przez wszystkich pracowników zaangażowanych w wykonywanie budżetu UE, oraz obowiązek niezwłocznego poinformowania przełożonych o każdym powiązaniu lub innej okoliczności mogącej mieć wpływ na bezstronne i obiektywne wykonywanie zadań, oraz weryfikację tych okoliczności;
- b) obowiązek niezwłocznego poinformowania na piśmie przełożonych o fakcie ubiegania się o dofinansowanie projektu ze środków FEŚ 2021-2027 przez pracownika IZ FEŚ 2021-2027 lub powzięcia informacji o ubieganiu się

- o dofinansowanie środków FEŚ 2021-2027 przez członków jego rodziny lub podmiot powiązany z nim osobowo lub kapitałowo;
- c) w przypadku zgłoszenia okoliczności, o których mowa w pkt. b) w zależności od okoliczności danej sprawy zapewnienie podjęcia w Instytucji dalszych czynności w celu wyeliminowania ryzyka wystąpienia konfliktu interesów.

Zawarte w dokumencie informacje służą do wprowadzenia prawidłowych mechanizmów walki z nadużyciami oraz do poszerzenia wiedzy o zapobieganiu i ich wykrywaniu.